

Oryantiring Sporcularının Öz-Saygı ve Karar Verme Stratejilerinin İncelenmesi

Metehan ÇOLAK¹, Bilal ÇOLAK², Ece Selen TERZİOĞLU²

DOI: <https://doi.org/10.38021asbid.1213683>

ORJİNAL ARAŞTIRMA

¹Trabzon Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi
Trabzon/Türkiye

²TC Milli Eğitim Bakanlığı
Selimiye Ortaokulu
İstanbul/Türkiye

Sorumlu Yazar:
Metehan ÇOLAK
colakmetehan61@gmail.com

Öz
Bu araştırmanın amacı; 2021-2022 öğretim yılında Trabzon'da yapılan Oryantiring il müsabakalarına katılan öğrencilerin öz-saygı ve karar verme stratejilerini bazı değişkenler açısından incelemektir. Araştırmanın evrenini il spor müsabakalarına katılan 185; örneklemini ise araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden ve random yöntemiyle belirlenen toplam 145 oryantiring sporcusu oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından araştırmanın temel amacına yönelik geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ile Türkçe uyarlamasını Çolakkadioğlu (2003) nun yapmış olduğu "Ergenlerde Karar Verme Ölçeği (EKVÖ)" kullanılmıştır. Elde edilen verilerinin analizinde SPSS 24 paket programı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde değişkenler arasındaki farkı tespit etmek için ikili değişkenlerde T testi, ikiden fazla değişkenler One-Way Anova testi uygulanmıştır. Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin öz-saygı ve karar verme stratejilerinin yüksek olduğu, karar verme stilleri alt boyutlarından ihtiyatlı seçiciliği tercih ettikleri, devamında sırasıyla umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma alt boyutlarının izlediği sonucuna varılmıştır. Erkek sporcu öğrencilerin kadın sporcu öğrencilere göre öz-saygı düzeylerinin daha yüksek puana sahip olduğu; erkek sporcu öğrencilerin İhtiyatlı seçicilik alt boyutunun, kadın sporcu öğrencilerin ise daha çok panik karar verme alt boyutunu tercih ettikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan oryantiring sporcularının genellikle İhtiyatlı seçicilik ile panik alt boyutunu tercih ettikleri fakat A Genç kategorisindeki katılımcıların puan ortalamaları B Genç kategorisindeki katılımcılardan daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öz Saygı, Karar Verme Stratejileri, Spor Eğitimi

Investigation of Self-Esteem and Decision Making Strategies of Orienteering Athletes

Abstract

The purpose of this research; The aim of this study is to examine the self-esteem and decision-making strategies of the students participating in the Orienteering provincial competitions held in Trabzon in the 2021-2022 academic year in terms of some variables. The population of the research is 185 participating in provincial sports competitions; The sample consists of a total of 145 orienteering athletes who voluntarily accepted to participate in the study and were determined by the random method. The Personal Information Form, which was developed by the researcher for the main purpose of the research, and the "Decision Making Scale for Adolescents" (ECVS), whose Turkish adaptation was made by Çolakkadioğlu (2003), were used as data collection tools in the research. SPSS 24 package program was used in the analysis of the obtained data. In order to determine the difference between the variables in the analysis of the data obtained, the T test for binary variables and the One-Way Anova test for more than two variables were applied. It was concluded that the athletes participating in the study had high self-esteem and decision-making strategies, they preferred prudent selectivity from the sub-dimensions of decision-making styles, followed by the sub-dimensions of indifference, panic and avoidance of responsibility, respectively. It was found that male athlete students had higher self-esteem levels than female athlete students; It was seen that male athlete students preferred the Prudent Selection sub-dimension, while female athlete students preferred the panic decision sub-dimension. It was understood that the orienteering athletes participating in the research generally preferred the cautious selectivity and panic sub-dimension, but the average score of the participants in the A Young category was higher than the participants in the B Young category.

Keywords: Self-Esteem, Decision-Making Strategies, Sports Education

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi:
02.12.2022

Kabul Tarihi:
23.12.2022

Online Yayın Tarihi:
23.12.2022

Giriş

Geçmişten günümüze sporun bireye ve topluma katkısı birçok medeniyet tarafından bilinmektedir. Bu sebeple medeniyetler ilkel de olsa yaygın bir şekilde spor müsabakaları düzenlemiştir. Bu ilkel spor müsabakaları, günümüz tarihine yaklaştıkça insanlar tarafından geliştirilerek daha modern ve çok katmanlı bir hal almıştır. Özellikle çeşitli alet-edevat icadı ve devamında bu alet-edevatların geliştirilmesi, spora entegre edilerek çeşitli spor branşları ortaya çıkmıştır. Bu alet-edevatlardan harita ve pusula, hem gündelik yaşamı hem de spor branşlarını olumlu şekilde etkilemiştir. Gelişen sporla birlikte insanların gerçekleştirdiği spor branşında başarılı olmak için fiziksel gelişimin yanında zihinsel gelişim de baskın rol oynamaktadır. Çeşitli alet-edevatın kullanıldığı ve başarılı olmak için fiziksel ve zihinsel gelişimin üst düzey olması gerektiği spor branşlarından birisi de oryantiringdir.

Oryantiring sporu, çeşitli alanlarda (genellikle ormanlık alanlar) çıkış, kontrol noktaları ve varış arasındaki en uygun rotayı seçerek, özel olarak hazırlanmış harita ve pusula yardımı ile koşarak, yürüyerek veya kayak, bisiklet, kano gibi çeşitli araçlarla belirlenen güzergahı en hızlı bitirme etkinliğidir/yarışmasıdır (Özaltın ve Gül, 2006). Oryantiring sporunu, diğer spor branşlarından ayıran en belirgin özelliklerinden birisi de işaretlenmiş bir rota vdasından takip edilebilecek bir liderin olmayışıdır (Özdemir vd. 2012). Oryantiring, son derece heyecan verici ve rekabet barındıran bir spordur. Bununla birlikte bireyi düşünmeye sevk eden, problem çözme becerisini geliştiren ve bireye zihinsel süreçlerde hız kazandıran faydalı bir spordur. Oryantiring sporunda, fiziksel gelişimin önemini yadsımamakla birlikte daha çok zihinsel gelişimin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu spor branşında başarılı olabilmek için hızlı ve doğru karar verebilme ana rol oynamaktadır (Tamer, 2000). Başka bir deyişle, karar verme stratejisi oryantiring sporunda belirleyici roldedir.

Literatüre bakıldığında birçok karar verme stili karşımıza çıkmaktadır. Mann ve diğerlerine göre (1998); bireyler, dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerine sahiplerdir. Dikkatli karar verme stiline sahip bireyler; karar vermeden önce çeşitli parametreleri değerlendirerek hareket ederler. Kaçınan karar verme stiline sahip bireyler; karar almada zorlanırlar ve karar alma durumunu başkasına bırakma eğilimindedirler. Erteleyici karar alma stiline sahip bireyler; karar alma durumunu erteleme, askıya alma eğilimindedirler. Panik karar verme stiline sahip bireyler ise; kendini zaman baskısı altında hissederek ani karar verme eğilimindedirler. Oryantiring açısından değerlendirme yaptığımızda, bu karar alma stillerinden her hangi birine sahip olan birey, doğal olarak zihinsel süreçlerin bu kadar baskın olduğu bir spor branşında başarı durumunu da etkileyecektir.

Oryantiring sporu, baskı altında ve strese maruz kalırken bağımsız olarak düşünebilme yeteneğini ve karşılaşılan zorlukları çözebilme kabiliyetini geliştirir (Deniz vd., 2011). Bu nedenle

oryantiring bilişsel, psikolojik ve fizyolojik niteliklerin birlikte çalışmasını sağlayan bir spor branşıdır (Karaca ve Gündüz, 2021). Oryantiringde, harita okuma, doğru rota seçimi ve benzeri teknik antrenmanlar bu sporun temel eğitim metotlarını kapsar. Ayrıca karar verme, zihinde canlandırma, tanımlama gibi yöntemler bu sporda belirleyici faktörlerdir. Oryantiring sporunda başarılı olabilmek için bu parametrelere eğilmek çok önemlidir.

Oryantiring sporundaki parametreler (problem çözme, karar verme, zihinde canlandırma, tanımlama ve benzeri) sadece bu spor branşında değil ayrıca gündelik yaşamımızda da bize katkı sağlayacağı öngörülebilir. Örneğin, iş hayatında bir zorlukla veya stresli bir durumla karşılaşıldığında, oryantiring sporunu belli bir süre icra etmiş bir bireyin bu stresli durumla daha kolay baş edebilmesi çok muhtemeldir. Beraberinde zihinsel ve fiziksel gelişimin bireyi daha mutlu ve huzurlu bir yaşam sürmesine de olanak sağlayacaktır. Oryantiring sporunu icra eden bir bireyin özgüven ve öz saygısı da gelişeceği söylenebilir. Çünkü zihinsel ve fiziksel olarak gelişen bir birey doğal olarak öz-güveni ve öz-saygısı da doğru orantılı bir şekilde gelişecektir. Bu kavramlar da gelişim sağlanabilmesi her spor branşında olduğu gibi bu spor branşında da başarı için doğru çalışma ve istikrarın belirleyici faktör olduğu söylenebilir.

Oryantiring sporunun yaş ayrımı olmaksızın bireye katkı sağladığı aşikârdır. Bu sebeple son dönemlerde bu branşa yönelim sadece farklı yaş gruplarının ilgi odağı değil ayrıca akademisyenlerin çalışma konusu olarak da ilgisini çekmektedir. Literatüre bakıldığında oryantiring ile ilgili birçok çalışma göze çarpmaktadır (Karaca ve Gündüz, 2021), (İmamoğlu vd. 2018), (Atakurt, 2018), (Pulur ve Akcan, 2017), (Tanrıku, 2011), (Özdemir vd. 2012), (Karaküçük vd. 2019). Çalışmalara bakıldığında, oryantiring sporunun çoğunlukla performans, fiziksel ve zihinsel süreçleri/gelişimleri ele alınmaktadır. Bu çalışmada ise farklı kategorilerde il şampiyonasına katılan Oryantiring sporcularının öz-saygı ve karar verme stratejilerini farklı değişkenler açısından incelenmesi hedeflenmektedir. Ayrıca bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Trabzon gençlik spor il müdürlüğü bünyesindeki okul sporları briminde organize edilen oryantiring spor müsabakalarına katılan sporcu öğrencilerin öz-saygı ve karar verme stratejilerinin incelenmesi için nicel araştırma modeli kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi, olgu ve olayları somutlayarak gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir halde ortaya koyan bir araştırma şeklidir (Balcı, 2005; Creswell, 2013; Kuş, 2009). Nicel çalışmada amaç, kişilerin davranışlarını test ve anket gibi benzer araçlar yoluyla nesnel bir şekilde ölçmek ve sayısal verilerle açıklamaktır (Bergman, 2009; Çepni, 2007). İlişkisel tarama deseni, birden fazla değişken arasında değişimin varlığını belirlemeyi hedefleyen tarama yaklaşımıdır. Bu bağlamda, değişkenlerin birlikte

değişim gösterip göstermediği; değişim varsa bunun nasıl olduğunu tespit etmeyi hedefler (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel 2014; Karasar, 2011; Tanrıöğen, 2009).

Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Çalışmanın evrenini, 2021-2022 öğretim yılında Trabzon’da yapılan Oryantiring il müsabakalarına katılan farklı kategoriden 185 öğrenci; örneklemine ise bu evrenden gönüllülük esasına dayanarak ve random yöntemiyle seçilen 145 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak; araştırmacılar tarafından uzman görüşü de alınarak araştırmanın amacına yönelik geliştirilen kişisel bilgi formu ile Mann, Harmoni ve Power (1989) tarafından geliştirilen ve Çolakkadıoğlu (2003) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan Ergenlerde Karar Verme Ölçeği kullanılmıştır.

Ölçek iki bölümden ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekteki toplam madde sayısı otuzdur. Bu iki bölümden biri Karar Vermede Özsaygı diğer bölüm ise Karar Vermede Başa Çıkma Stillerinden oluşmaktadır. Alt boyutları ise; “özsaygı”, “ihtiyatlı seçicilik”, “umursamazlık”, “panik” ve “sorumluluktan kaçma” şeklindedir. Ölçeğin geçerliğini sınamak amacıyla yapı geçerliği ve ölçütlere dayalı geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları alt boyutlara göre; özsaygı alt boyutu .79, ihtiyatlı seçicilik alt boyutu .78, panik alt boyutu .77, umursamazlık alt boyutu .73 ve sorumluluktan kaçma alt boyutu .65 olarak bulunmuştur. Test tekrar test yöntemiyle bulunan güvenilirlik katsayıları ise; özsaygı alt boyutu için .80, ihtiyatlı seçicilik alt boyutu için .81, panik alt boyutu için .82, umursamazlık alt boyutu için .86 ve sorumluluktan kaçma alt boyutu için ise .80 olarak bulunmuştur. (Çolakkadıoğlu ve Güçray, 2007) Ayrıca Çolakkadıoğlu 2012 yılında Ergenlerde Karar Verme Ölçeğinin Ortaöğretim Öğrencileri İçin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması başlığı altında bu ölçeğin 13- 15 yaş aralığı dışında ortaöğretim öğrencileri için de kullanılabilceğini araştırması sonucunda desteklemiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin parametrik testlerin ön şartlarını sağlayıp sağlamadığı normallik analizi ile tespit edilmiştir. Bu bağlamda, verilerin analizi için istatistikî yöntem olarak; ikili gruplar için t-testi, ikiden fazla olan gruplar için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), anlamlılık düzeyleri için Post-Hoc testi kullanılmıştır. Bu istatistiksel analizler, SPSS 24 istatistik paket programında gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen verilerin analizi yapılarak tablolar yorumlanmıştır.

Tablo 1

Katılımcıların Okul Değişkenine Göre T testi Sonuçları

	Değişkenler	N	X	Ss	T	P
Öz Saygı	Ortaokul	36	1,30	,358	-5,0	,000*
	Lise	109	1,66	,377		
İhtiyatlı Seçicilik	Ortaokul	36	1,52	,345	-,47	,636
	Lise	109	1,55	,372		
Umursamazlık	Ortaokul	36	,71	,370	,12	,900
	Lise	109	,70	,403		
Panik	Ortaokul	36	,78	,541	,77	,441
	Lise	109	,71	,441		
Sorumluluktan Kaçma	Ortaokul	36	,96	,518	1,9	,054
	Lise	109	,77	,500		

Tablo 1'e bakıldığında katılımcıların Okul değişkenine göre özsaygı $t=-5,0$ $p<.01$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farkın hangi grubun lehine olduğunu tespit etmek için grupların puan ortalamalarına bakıldığında özsaygı [ortaokul ($X= 1,30$) lise ($X=1,66$)] düzeyinde liseye devam eden katılımcı puanlarının ortaokula devam eden katılımcı puanlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Karar verme ölçeğine bakıldığında ise hiçbir alt boyutta anlamlı sonuç elde edilmemiştir.

Tablo 2

Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre T testi Sonuçları

	Değişkenler	N	X	Ss	T	P
Öz Saygı	Kadın	56	2,30	,447	2,71	,008*
	Erkek	89	2,09	,438		
İhtiyatlı Seçicilik	Kadın	56	1,50	,353	-1,10	,270
	Erkek	89	1,57	,371		
Umursamazlık	Kadın	56	,57	,339	-3,36	,001*
	Erkek	89	,79	,404		
Panik	Kadın	56	,63	,506	-1,89	,061
	Erkek	89	,78	,434		
Sorumluluktan Kaçma	Kadın	56	,71	,525	-2,16	,032*
	Erkek	89	,89	,489		

Tablo 2'ye bakıldığında katılımcıların cinsiyet değişkenine göre özsaygı sonuçları ile $t=2,71$ $p<.05$; Umursamazlık $t=-3,36$ $p<.01$ ve Sorumluluktan Kaçma $t=-2,16$ $p>.05$ alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farkın hangi grubun lehine olduğunu anlamak için grupların puan ortalamalarına bakıldığında özsaygı [kadın ($X= 2,30$) erkek ($X=2,09$)], Umursamazlık alt boyutunda [kadın ($X= ,57$) erkek ($X=,79$)] ve Sorumluluktan Kaçma alt boyutunda [kadın ($X= ,71$) erkek ($X=,89$)] erkeklerin puanlarının kadınların puanlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada karar verme stratejilerinden Panik karar verme $t= -1,89$ $p>.05$ ve İhtiyatlı Seçicilik karar verme $t= -1,10$ $p>.05$ alt boyutlarında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 3

Katılımcıların Okul Spor Müsabakalarına Düzenli Katılma Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

	Değişkenler	N	X	Ss	T	P
Öz Saygı	Evet	111	2,40	,252	10,3	,000*
	Hayır	34	1,80	,405		
İhtiyatlı Seçicilik	Evet	111	2,15	,741	1,32	,186
	Hayır	34	1,97	,663		
Umursamazlık	Evet	111	,69	,415	-,41	,679
	Hayır	34	,73	,317		
Panik	Evet	111	2,09	,958	-1,40	,163
	Hayır	34	2,35	,949		
Sorumluluktan Kaçma	Evet	111	1,78	,538	1,72	,087
	Hayır	34	1,61	,453		

Tablo 3'e bakıldığında katılımcıların okul spor müsabakalarına düzenli katılma durumlarına göre özsaygı $t=10,3$ $p<.01$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farkın hangi grubun lehine olduğunu tespit etmek için grupların puan ortalamalarına bakıldığında özsaygı [evet ($X=2,40$) hayır ($X=1,80$)] düzeyinde okul spor müsabakalarına düzenli katılanların puanlarının okul spor müsabakalarına düzenli katılmayanlardan yüksek olduğu tespit edilmiştir. Karar verme ölçeğine bakıldığında ise hiçbir alt boyutta anlamlı sonuç elde edilmemiştir.

Tablo 4

Katılımcıların Yarışma Kategorisi Değişkenine Göre Varyans Analiz Sonuçları

	Değişkenler	N	\bar{X}	Ss	F	P
Özsaygı	A genç	81	2,08	,325	8,73	,000*
	B genç	64	2,08	,346		
	Total	145	2,17	,451		
İhtiyatlı Seçicilik	A genç	81	2,18	,681	6,87	,000*
	B genç	64	1,87	,718		
	Total	145	2,11	,725		
Umursamazlık	A genç	81	,71	,384	,03	,991
	B genç	64	,71	,364		
	Total	145	,70	,394		
Panik	A genç	81	2,23	,934	5,33	,002*
	B genç	64	2,00	,985		
	Total	145	2,15	,959		
Sorumluluktan Kaçma	A genç	81	1,72	,515	2,24	,086
	B genç	64	1,91	,603		
	Total	145	1,74	,524		

Tablo 4'te araştırma kapsamına alınan katılımcıların yarışma kategorisi değişkenine göre özsaygı $F=8,73$; $P<.01$ karar verme stratejilerinden İhtiyatlı Seçicilik $F=6,87$; $P<.01$ ve Panik karar verme $F=5,33$; $P<.05$ alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin karar verme düzeyleri ölçeği sonuçlarına göre Umursamazlık $F=,03$; $P>.05$ ve Sorumluluktan Kaçma $F=2,24$; $P>.05$ alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 5

Oryantiring Müsabakalarına Katılım Sayısı Değişkenine Göre Varyans Analiz Sonuçları

	Değişkenler	N	x	Ss	F	P
Öz Saygı	1-3	77	2,19	,459	,701	,498
	4-6	41	2,11	,430		
	7 ve üzeri	27	2,24	,465		
	Total	145	2,17	,451		
İhtiyatlı Seçicilik	1-3	77	2,69	,342	193,83	,000*
	4-6	41	1,54	,378		
	7 ve üzeri	27	1,33	,469		
	Total	145	2,11	,725		
Umursamazlık	1-3	77	,705	,364	,002	,998
	4-6	41	,703	,317		
	7 ve üzeri	27	,709	,563		
	Total	145	,705	,394		
Panik	1-3	77	2,89	,446	159,52	,000*
	4-6	41	1,21	,419		
	7 ve üzeri	27	1,44	,847		
	Total	145	2,15	,959		
Sorumluluktan Kaçma	1-3	77	1,80	,300	92,89	,000*
	4-6	41	1,21	,426		
	7 ve üzeri	27	2,37	,338		
	Total	145	1,74	,524		

Tablo 5’te araştırma kapsamına alınan katılımcıların Oryantiring müsabakalarına düzenli katılım durum değişkenine göre karar verme stratejilerinden İhtiyatlı Seçicilik $F=193,83; P<.01$, Panik karar verme $F=159,52; P<.01$ ve Sorumluluktan Kaçma $F=92,89; P<.01$ alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Bu anlamlı farklılığı tespit etmek için grupların puan ortalamalarına bakıldığında, İhtiyatlı Seçicilik alt boyutunda Oryantiring yarışmalarına 1-3 arası katılım sağlayan ($X= 2,69$) sporcuların, 4-6 arası ($X= 1,54$) ve 7 ve daha fazla katılım sağlayanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Panik karar verme alt boyutunda Oryantiring yarışmalarına 1-3 arası ($X= 2,89$) katılım sağlayan sporcuların, 4-6 arası ($X= 1,21$) ve 7 ve daha fazla ($X= 1,44$) katılım sağlayanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sorumluluktan Kaçma alt boyutunda ise Oryantiring yarışmalarına 7 ve daha fazla ($X= 2,37$) katılım sağlayan sporcuların, 4-6 arası ($X= 1,21$) ve 1-3 arası ($X= 1,80$) katılım sağlayanların puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan bireylerin karar verme düzeyleri ölçeği sonuçlarına göre Umursamazlık $F=,002; P>.05$ ve özsaygı $F=,701; P>.05$ alt boyutları ile Oryantiring yarışmalarına katılma yılı değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tartışma ve Sonuç, Öneriler

Oryantiring sporcularının öz-saygı ve karar verme stratejilerinin incelenmesi amaçlanan bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda literatürden de faydalanarak elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 1’de katılımcıların okul değişkenine yönelik değerleri incelendiğinde öz-saygı boyutunda anlamlı bir fark tespit edilirken karar verme stratejisi alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Çalışmada, öz-saygı boyutundaki anlamlılık düzeyinin hangi grubun lehine olduğuna bakıldığında; lise öğrencilerinin ($x=1,66$) ortaokul öğrencilerine ($x=1,30$) nazaran puan ortalamaları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde Göral (2014), futbol antrenörleri ile ilgili yapmış olduğu çalışmada katılımcıların eğitim düzeyleri açısından öz-saygı ve karar verme stratejileri arasında anlamlı bir sonuç bulamamıştır. Bir başka çalışmada ise Güçray (2001), ergenlerde karar verme davranışlarını farklı yapılarıdaki okullarda (Anadolu lisesi, genel/akademik lise, özel lise) öğrenim gören öğrenciler üzerinde değerlendirirken karar vermede stres, karar vermede öz-saygı ile aşırı uyarılmışlık, ilgisizlik ve kaçınma gibi uyumsuz karar verme stilini kullanma eğilimlerinde anlamlı farklılıklar tespit etmiştir. Gülbahçe ve Kartol (2014) teki çalışmasında okul türü değişkeni açısından özsaygı boyutu açısından anlamlı bir fark ortaya koyarken Karar verme stratejileri açısından anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna varmışlardır. Baş vd, (2015), veteran futbolcularla yapmış oldukları çalışmada eğitim düzeyi açısından katılımcıların karar verme stratejileri alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarına göre, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme özellikleri bakımından anlamlı bir fark varken ($P=<0.05$), dikkatli karar verme düzeyinde ise anlamlı bir sonuç bulamamışlardır ($P=>0.05$). Çalışma sonuçlarımız ile Göral’ın (2014) çalışma sonuçları arasındaki farkların; araştırmalara dâhil olan katılımcıların özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Çalışma sonuçlarımız ile Güçray’ın (2001) çalışma sonuçları incelendiğinde ise ölçeklerin farklı olması bulgularda çıkan sonuçların farklı olmasına neden olduğu söylenebilir.

Tablo 2’de cinsiyet değişkeni sonuçlarına bakıldığında, öz-saygı, Umursamazlık ve sorumluluktan kaçma alt boyutlarında anlamlı fark bulunurken diğer alt boyutlarda anlamlı fark bulunmamıştır. Bu farkın hangi grubun lehine olduğu incelendiğinde, öz-saygı düzeyinde [erkek ($X=2,30$) kadın ($X=2,09$)] kadınların puan ortalamaları erkeklere nazaran daha yüksek bulunurken; umursamazlık [kadın ($X=,57$) erkek ($X=,79$)] ve sorumluluktan kaçma [kadın ($X=,71$) erkek ($X=,89$)] alt boyutlarında erkeklerin kadınlara göre puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Literatürdeki benzer bir çalışmada Zembat, Tunçeli, Yavuz ve Kılıç (2018), okul öncesi öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre öz-saygı ve karar verme stillerine yönelik çalışmasında, öz-saygı düzeyinde erkek katılımcılar [kadın ($X=,58,34$) erkek ($X=,90,75$)] lehine anlamlı fark bulurken panik karar verme alt boyutunda kadın katılımcılar [kadın ($X=,62,59$) erkek ($X=,31,25$)] lehine anlamlı fark bulmuştur. Gülbahçe ve Kartol (2014) ilköğretim öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada;

erkek öğrencilerin karar verme stratejilerinden “sorumluluktan kaçma” boyutunda ortalama puanların kız öğrencilere göre anlamlı bir düzeyde daha yüksek olduğu; Karar verme stratejilerinde erkek öğrencilerin karar verme stratejilerinden “sorumluluktan kaçma” boyutunda ortalama puanların kız öğrencilere göre anlamlı bir düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Karar verme stratejilerinden “özsaygı”, “ihtiyatlı seçicilik”, “umursamazlık” ve “panik” alt boyutlarında ise cinsiyet açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. n “özsaygı”, “ihtiyatlı seçicilik”, “umursamazlık” ve “panik” alt boyutlarında ise cinsiyet açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Farklı bir araştırmada ise Kurt (2015), orta öğretim öğrencilerine yönelik çalışmasında cinsiyet değişkenine göre öz-saygı düzeyinde anlamlı fark tespit ederken karar verme stratejileri alt boyutlarında anlamlı fark tespit etmemiştir. Kurt (2015), öz-saygı düzeyindeki farkın erkeklerin lehine olduğunu ortaya koymuştur [erkek ($x= 6,98$) kadın ($x= 5,93$)]. Araştırma sonuçlarımız ile Zembat, Tunçeli, Yavuz ve Kılıç (2018) ve Kurt’un (2015) çalışma sonuçları arasındaki benzerlik ve farkların, aile kültürü, öğretmen profili, katılımcıların özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 3’te okul spor müsabakalarına katılma durumu değişkenine göre yapılan değerlendirmede, öz-saygı düzeyinde anlamlı bir fark bulunurken karar verme stratejileri alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Öz-saygı düzeyindeki anlamlı farkın hangi grubun lehine olduğu incelendiğinde, okul müsabakalarına katılanların puan ortalamaları katılmayanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir [evet ($X= 2,40$) hayır ($X=1,80$)]. Literatür incelendiğinde, Vural, Özdemir, Özdemir, Çoruh, Peker ve Zengin ‘in (2019) çalışmasında, lise düzeyindeki milli sporcuların spor yapma yılı değişkenine göre karar vermede öz-saygı ve karar verme stratejilerini araştırdığında, karar vermede öz-saygı düzeyinde anlamlı fark tespit ederken, karar verme stratejileri alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Öz-saygı düzeyindeki anlamlı farkın hangi grubun lehine olduğu incelemesinde ise 0-1 yıl arası spor yapanların puan ortalamaları 6-10 yıl arası spor yapanlardan daha yüksek bulunmuştur. Farklı bir çalışmada ise Kurt (2015), orta öğretim öğrencilerinin okul spor müsabakalarına katılma değişkenine göre öz-saygı ve karar verme stratejilerini incelerken öz-saygı düzeyi ve karar verme stratejilerinden kaçınan karar verme alt boyutunda anlamlı fark tespit etmiştir. Öz-saygı düzeyinde okul müsabakalarına katılmayanların puan ortalamaları katılanların puan ortalamalarından daha yüksek bulunurken [evet ($X= 6,23$) hayır ($X= 6,74$)], kaçınan karar verme alt boyutunda ise okul spor müsabakalarına katılmayanların puan ortalamaları katılanlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir [evet ($X= 5,28$) hayır ($X= 5,69$)]. Spor, egzersiz ve fiziksel aktivite yapmanın problem çözme, karar verme, öz saygı ve benzeri kavramlarda gelişim sağladığı çok açıkken bizim çalışmamızdan farklı olarak Vural vdadaşları (2019) ve Kurt ‘un (2015) çalışmalarında, spor yapma yılı yüksek olan veya düzenli spor müsabakalarına katılan bireylerin öz saygı ve karar verme stratejileri puanları diğer grup üyelerine nazaran düşük olması, spor düzeyinin kalitesi, antrenörün niteliği ve bireylerin profilinden kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 4'e bakıldığında araştırmada yer alan katılımcıların yarışma kategorisi değerlerine göre öz-saygı ve karar verme stratejilerinden ihtiyatlı seçicilik ve panik karar verme alt boyutlarında anlamlı fark tespit edilmiştir. Göral (2014), çalışmasında Futbol antrenörlerinin öz-saygı ve karar verme stratejilerini antrenörlerin lisans seviyelerine göre incelerken, öz-saygı düzeyinde ve karar verme stratejileri alt boyutlarının hepsinde anlamlı fark tespit etmiştir. Öz-saygı düzeyinde $p<0.01$, dikkatli, kaçınan, panik karar verme alt boyutlarında $p<0.01$ ve erteleyici karar verme boyutunda $p<0.05$ düzeyinde anlamlı fark elde etmiştir. Baş vd, (2015), teki çalışmasında Veteran bireylerin futbol oynama statülerine göre; geçmişte profesyonel futbol oynamış olanlar amatör olarak futbol oynamış olanlara göre daha kaçınan karar verdikleri ortaya çıkmıştır. Farklı bir çalışmada ise Ghareeb ve Kaya (2022), futbolcuların karar verme stillerini sporculuk düzeyine göre incelediğinde, dikkatli karar verme alt boyutunda anlamlı fark tespit ederken diğer karar verme alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit etmemiştir. Bu anlamlı farkın hangi grubun lehine olduğuna bakıldığında, profesyonel sporcuların ($x=16,17$) puan ortalamaları amatör sporculardan ($x=15,11$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Mevcut çalışma ile Göral (2014) ve Ghareeb ve Kaya'nın (2022) çalışmasında bulunan benzerlikler ve farklılıklar incelendiğinde, Branş farklılıkları ve katılımcıların görevleri (sporcu ve antrenör) sonuçları etkileyebileceği söylenebilir. Ayrıca Mevcut çalışmada anlamlı fark bulunan alt boyutlarda (öz-saygı, dikkatli ve erteleyici karar verme) küçükler kategorisi lehine puan ortalamaları ortaya çıkarken Ghaareb ve Kaya'nın çalışmasında belirtilen (dikkatli karar verme) anlamlı farkın profesyoneller lehine olmasının sebebi, katılımcıların yaş farkı ve yaşam deneyimleri olarak belirtilebilir.

Tablo 5'e bakıldığında oryantiring müsabakalarına katılım sayısı değişkenine göre karar verme stratejilerinden ihtiyatlı seçicilik, panik ve sorumluluktan kaçma alt boyutlarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıklara bakıldığında, ihtiyatlı seçicilik alt boyutunda yarışmalara 1-3 arası katılım sağlayan sporcuların puan ortalamaları 4-6 arası ve 7 ve daha fazla katılım sağlayan sporculardan daha yüksek bulunmuştur [1-3 ($X= 2,69$) 4-6 ($X= 1,54$) 7 ve üzeri ($X= 1,33$)]. panik karar verme alt boyutunda yarışmalara 1-3 arası katılan sporcuların puan ortalamaları 4-6 arası ve 7 ve daha fazla katılan sporculardan daha yüksek bulunmuştur [1-3 ($X= 2,89$) 4-6 ($X= 1,21$) 7 ve üzeri ($X= 1,44$)]. Sorumluluktan kaçma alt boyutunda ise yarışmalara 7 ve daha fazla katılan sporcuların puan ortalamaları 1-3 ve 4-6 arası katılanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir [1-3 ($X= 1,80$) 4-6 ($X= 1,21$) 7 ve üzeri ($X= 2,37$)]. Kelecek, Altınbaş ve Aşçı'nın (2015) çalışmasında, sporcuların karar verme stillerini spor yılına göre incelediğinde, bu değişken açısından anlamlı bir fark tespit etmemiştir. Başka bir çalışmada ise Göral (2014), futbol antrenörlerinin öz-saygı ve karar verme stratejilerini futbol oynama yıllarına (1-5, 6-10, 11-15, 16-20, 21 yıl ve üzeri) göre değerlendirirken, öz-saygı, erteleyici karar verme ve panik karar verme alt boyutlarında anlamlı fark tespit etmiştir. Bu fark öz-saygı düzeyi açısından bakıldığında, 21 yıl ve üzeri futbol oynayanların ($x=9,23$) diğer

kategorilere nazaran puan ortalamaları daha yüksek olduğu tespit edilirken; erteleyici karar verme alt boyutunda 6-10 yıl arası ($x=6,98$) ve panik karar verme alt boyutunda 21 yıl ve üzeri ($x=8,29$) futbol oynayanların puan ortalamaları diğer kategorilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mevcut çalışma ile literatürden örnek olarak belirtilen çalışmalar arasındaki benzerliklere ve farklılıklara bakıldığında, bazı alt boyutlarda spor branşına katılım sayısı veya spor yılı arttıkça anlamlı fark ortaya çıkarken bazı alt boyutlarda da bu değişkenler azaldıkça anlamlı fark ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi olarak, katılımcı grubunun hayat deneyimleri, eğitim düzeyi, spor aktivitesinin kalitesi ve benzeri parametreler olarak belirtilebilir.

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Örnek: Araştırmanın tüm aşamalarında üç yazar da eşit katkıda bulunmuştur.

Çatışma Beyanı

Yazarın/yazarların araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Atakurt, E. (2018). *Oryantiring sporcularının bilişsel becerilerinin sürat ve hafıza oryantiring parkur performansı üzerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Entitüsü, Antalya.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Baş, M., Aydın, E., ve Kılıçarslan, U. (2015). An investigation of decision-making strategies of the veteran soccer players. *International Journal of Science Culture and Sport*, (Special Issue 3). Doi: 10,14486/IJSCS324
- Bergman, M. (2009). *Peirce's philosophy of communication: The rhetorical underpinnings of the theory of signs*. New York: Bloomsbury Publishing.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. Selçuk Beşir Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (3. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çolakkadioğlu, O. (2012). Ergenlerde karar verme ölçeğinin ortaöğretim öğrencileri için geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19) 387-403.
- Deniz M. E. (2004). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 15, 23-35.
- Deniz, E., Karaman, G., Bektaş, F., Yoncalık, O., Güler, V., Kılıç, A., ve Ateş, A. (2011). *Çocuklara oryantiring eğitimi*. Ankara: Ajans Yayınları, (125).
- Ghareeb, M., ve Kaya, M. (2022). Futbolcuların karar verme stillerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 119-131.
- Göral, K. (2014). *Futbol antrenörlerinin yeterlilikleri, karar verme stratejileri ve takım performansları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Güçray, S. (2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının öz saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(8).

- Gülbağçe, A., ve Kartol, A. (2014). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin karar verme stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 132-143.
- İmamoğlu, A., İmamoğlu, M., ve Uysal, A. (2018). Nevşehir’de oryantiring sporu ve oryantiringin doğaya etkisi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 8(2), 217-230.
- Karaca, R., ve Gündüz, N. (2021). Oryantiring sporcularında zihinsel antrenman ve performans ilişkisinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(1), 99-115.
- Karaküçük, S., Durhan, T. A., Akgül, B., Aksın, K., ve Özdemir, A. (2019). Oryantiring sporcularında ekosentrik, antroposentrik, antipatik yaklaşımların rekreasyon fayda ile ilişkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1263-1288. <https://doi.org/10.17152/gefad.578109>
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kelecek, S., Altınbaş, A., ve Aşçı, H. (2013). Sporcuların karar verme stillerinin belirlenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 21-27.
- Kurt, E. (2016). *Orta öğretim öğrencilerinin karar verme stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kuş, D. (2009). *İlköğretim programlarının, örtük programın ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırma etkililiğinin 8. sınıf ilköğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mann, L., Radford, M., Burnett, P., Ford, S., Bond, M., Leung, K., Nakamura, H., Vaughan, G., ve Yang K.S. (1998). Cross-cultural differences in self-reported decision making style and confidence. *International Journal of Psychology*, 33, 325-335.
- Mann, L., Harmoni, R., ve Power, C. (1989). Adolescent decision making : the development of competence. *Journal of Adolescence*, 12(3). 265-278.
- Özaltın, O. ve Gül, A. (2006). Rekreasyon ve turizm kapsamında orienteering (hedef bulma) etkinliğinin önemi ve ülkemizdeki durum analizi. *Turizm ve Mimarlık Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (s. 263-271). Antalya.
- Özdemir, N., Güreş, A., ve Güneş, Ş. (2012). Oryantiring sporcularının baskın zeka alanları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2).
- Pulur, A., ve Akcan, İ. (2017). Elit oryantiring sporcularının görsel reaksiyon süreleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 53- 61.
- Tamer K., (2000). *Sporda Fiziksel-Fizyolojik Performansın Ölçülmesi ve değerlendirilmesi*. Ankara: Bağırhan Yayinevi, Ankara, 52-57.
- Tanrıkulu, M. (2011). Harita ve pusulanın farklı bir kullanım alanı: *Oryantiring*. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(191), 120-126.
- Tanrıoğen, A. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Vural, M., Özdemir, A., Özdemir, H., Çoruh, Y., Peker A., ve Zengin S. (2019). Lise düzeyindeki milli sporcuların karar vermede özsayı ve karar verme stillerinin incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 106-114. <http://dx.doi.org/10.33468/sbsebd.90>
- Zembat, R., Tunçeli, H., Yavuz, E., ve Kılıç, Z. (2018). Okul öncesi öğretmen adaylarının kontrol odağı ve karar verme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(26), 365-384.

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.